

TANITÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

SZILLI BENEDEK.

IV. évf.

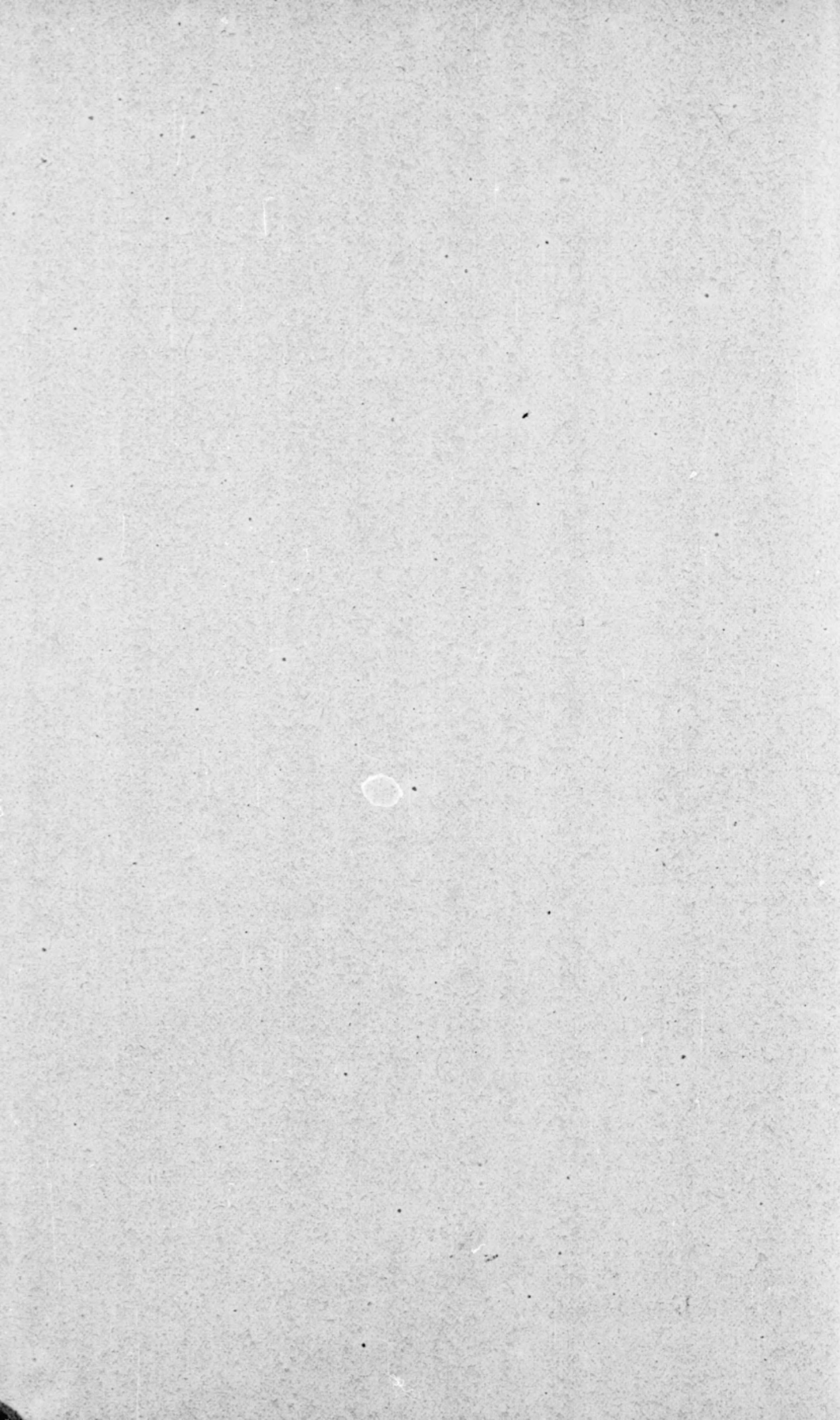
M á j u s.

5. szám.

Tartalom :

1. Még egyszer a nyugdíj. — 2. T á r c z a : Apróságok Bárány Ignác életéből. — 3. A tanító szellemi haladásának ellenei. Irta : *Nede'ka István*. — 4. Levelezés. Irta : *Nagy József*. — 5. Irodalom. Irta : *Schön Bernát*. — 6. Ujdonságok. — 7. Társalgó. — 8. Adomák. — A b o r i t é k o n : Szerkesztői üzenetek.

GYŐR, 1889.

TANITÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hónap 15-én.

Előfizetési ára:

Fél évre . . . 1 frt.

Egész évre . . . 2 frt.

Egy oldal hirdetés 5 frt.

Május.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szellemi és anyagi részét illető küldemények így czimezendők: „Tanítóbarát” szerkesztőségének Győrött.

Még egyszer a nyugdíj.

Nem jó az, amit velünk szemben tenni óhajtanak. A mi vérünkön nőtt oly nagygyá az alap: és most nem a mi részünkre akarják biztosítani előnyeit.

Csökkenteni akarják a befizetést.

Köszönjük szépen.

Ilyen nevetséges logikát még nem evett ember.

Mit használ az nekünk, ha 5 frt helyett, tegyük 3 frtot fizetünk, ha a községnek, illetőleg az iskola-fenntartónak is megtakarítanak 3—4 frtot?

Ez nem lendít a tanító sorsán, nem emeli adó-képességét az illető községnek.

Azután az állam épenséggel köteles azt a 150,000 frtot évenként az alaphoz csatolni, amennyiben, eltekintve attól, hogy a jog és igazság is azt kívánná, mikép ő is járuljon hozzá tanítói igényeinek kielégítéséhez, az állam számtalan iskolának a fenntartója, következőképen tartozik évenként 12 frtot fizetni minden egyes tanítója után, ki közvetlenül az ő szolgálatában áll.

Ha a felekezeti vagy községi tanító után befoly évenként 17 frt, miért az állami tanító után csak 5 frttal gyarapodják az alap? Ezt a 150,000 frtot következőképen nem lehet, igazság szerint nem szabad más célra fordítani.

Igy állván a dolog, oda jutottunk, hogy a tanítók nyugdíját szükségképen fel kell emelni.

Irtóznak tőle sokan; de ennek meg kell lenni! Mert az lehetetlen, hogy a közoktatásügyi miniszter, ki eddig még jó uton halad és önállólag gondolkodni és itélni meg nem szünt, hogy Csáky be ne lássa, mi-kép itt nem a befizetéseket kell csökkenteni, — hanem az előnyöket kell gyarapítani.

Ám furcsa is, hogy ily esetben nagyobb lesz né-mely tanító nyugdíja, mint volt a fizetése; ettől fázik különösen G ö n c z y Pál.

Elég rossz; hát emeljék a potom fizetést is!

A tanitóság türt, eleget nyomorgott, most beáll ideje annak, hogy kedvezőbb viszonyok közé vergőd-jünk. Multunkban nincs öröm, a jövőben van remény. A reménynek legalább egy szikráját szítja szivünkben Csáky, ha meg nem rontják nemes szivét.

T Á R C Z A.

Apróságok Bárány Ignác életéből.

I.

Jelen lapok korábbi évszámainak hasábjain is már több czikk jelent meg Bárány Ignác tanítványai tollából, melyben az illetők, ellesve mesterük jellemvonásából egy-egy tanulságos részletet, ér-dekesen mondják azt el a többi kartársak okulására. B. I. hazánk legkitünőbb paedagogusainak egyike volt, ki mint egyszerű jegyző, majd falusi tanítóból a legjelesebb paedagogiai íróvá, majd képez-dei igazgató-tanárrá küzdötte föl magát, első és uttörő volt az elsők között; így van okom hinni és reményleni, hogy találkozik majd valaki, ki méltányolva az ő érdemeit, élet és jellem-rajzát összeállítja. Örülni fogok, ha ezen jellemrajz teljességéhez én is, mint Báránynak tanítványa, egy porszemmel hozzájárultam.

Már mint népiskolai tanuló a tankönyvek czimén gyakran olvastam B. I. nevét, és minthogy én abban a koromban még olyan embert nem láttam, aki könyveket is tud irni, az én gyer-

A tanító szellemi haladásának ellenei.

Minden józan észszel bíró ember választ magának pályát, kitiüz maga elé egy életcélt, melynek eléréseért és tökéletesítéséért folyton küzdve, éli át földi rövid életét.

Ha figyelemmel kísérik a különféle pályák munkásait, tapasztalni fogjuk : hogy minden pálya munkásainak nagyobb százaléka iparkodik a tökéletesedés tetőpontjának netovábbját elérni, csak a tanítói pálya az, melynek hivatottjai- vagy nem hivatottjainak nagy része megfélekedzik magas rendeltetéséről s a főcélt mellékérdekért feláldozza.

Ezen maradás, hanyatlás és nem haladásnak oka : az érdem el nem ismerése és az igen laza felügyelet.

Az érdemet nem az egyesek által adandó csirkével, zsirral stb. vagy a tanítók fizetésének általános felemelésével akarom jutalmazni, mert ez utóbbi habár kívánatos volna, részint a pénzügyi helyzetek, részint vagy 20,000 tanító juttatását nem halló fülek miatt (kik csak saját énjöknek élnek) lehetetlen ; hanem az előléptetés által akarom a hivatásuknak élő és haló tanítóknak anyagi helyzetét javítva, egyszersem érdemüket elismerni és jutalmazni.

Nincs pálya, melyen az előléptetésre oly csekély remények

meki fantáziámmal bizonyos természetfölötti erővel felruházottnak képzeltem az ilyent. Így nem csoda, ha már kora gyermekkoromban bizonyos ösztönszerű tisztelet keletkezett bennem B. I. iránt. Ki ki tapasztalhatta önmagán is, hogy az ilyen gyermekkori képzeletek oly élénkek és olyan mélyen vésődnek az emlékezetbe, hogy azt onnan egykönnyen kitörülni nem lehet. Képzeltetni tehát örömet, amidőn el lett határozva, hogy tanítóképezdébe lépek és én megtudtam, hogy B. I. lesz az én igazgatóm, aki olyan tudományos ember, ki maga is könyveket ír. Örültem, hogy színről-szinre látok majd egy embert, aki ilyenre képes ! (Persze még akkor sejtelmem sem volt, hogy olyan nagyon szigorú ezen ember !)

Első találkozásunk — őszintén megvallva az igazat — nem tett reám nagyon kedvező benyomást. Én ugyanis nem olvastam a fölvételi föltételeket, nem tudtam, hogy a kérvényhez orvosi bizonyítványt is kell mellékelni. Az első „hozott Isten“ tehát egy komoly dorgatorium volt. Hiába erősítettem, hogy „kérem tekintetes igazgató ur, én ezt nem tudtam!“ Fölszólitott, hogy lépjek

lehetnek, mint a tanítói pályán. A díjnoktól fel a nyugdíjazott miniszterségig mindenkire nagyobb-nagyobb jövő vár; csak a tanító tudja előre jövőjét. Ha előre jó állomást kapott, jó lesz jövője is, ellenben, ha a sors rosztára kárhoztatta előre is, akkor rossz lesz a jövője is, mert meg lehet győződve, hogy nem áll módjában a dolgon változtatni.

A tanítóskodást mindenkivel (még a kitűnőkkel is) kevésbé jövedelmes állásokon kellene megkezdeni s azután érdem szerint nevezni ki jobb állomásokra.

A mostani uton haladva, nemsokára egyetlen tanító vagy tanítójelölt se lesz, ki előléptetését érdemek szerzése által keresé, hanem kézzel, lábbal, észszel azon fog munkálkodni, hogy saját részére minél több és tekintélyesebb protektorokat szerezzen.

Egészen másképp állhatna a dolog, ha a tanítói állásokon fokozatok volnának és azokra a kinevezések, szolgálati év és az érdemek szerint eszközölnétek. A mostani tanügyi rendszer szerint a tanítók egy helyhez vannak legtöbb esetben kötve, míg, ha fokozatok volnának, nagyon kevesbednének azon tanítók, kiknek főtörekvésök nem az előrehaladás volna.

Majd ha eljön az a várva-várt idő, mikor nemcsak a lecke-tervek, hanem a tanítói állások is reformáltak, jó lenne azon

közelebb és tudtomra adta, hogy egyszersmindenkorra jegyezzem meg, hogy őt csak „igazgató urnak“ czimezzem, azután elém állt, végig mért pápaszemes, szurós szemeivel, hogy egész testemen remegtem. „Nos, ha orvosi bizonyítványt nem hozott, magam fogom megvizsgálni“, mondá és úgy megvizitált, mint talán egy ezred-orvos sem különben. Halgatózott a mellemen, szemembe nézett, az irodán végig sétáltatott, majd alig hallható hangon beszélt hozzám, vajjon nem vagyok-e nagyot halló, majd meg olvastatott velem közléről, távolról, nagy betüket, kicsinyeket és megnyugtatta lelkiismeretét, hogy nem fedezett rajtam semmi oly hibát sem föl, amely a tanító testi kellékeibe ütköznék. Egy kő esett le a szivemről, amidőn a várva várt szót kiejté: „no most elmehet!“

Következetes pedánsága, lankadhatlan és szilárd vasakarat, ellentmondást nem tűrő kérlelhetlen szigora fölött még mai nap is bámulnom kell és — tudom — bámulniok kell mindazoknak, kik tanítványai voltak, vagy alkalmuk volt az ő szigorúságából izlelőt venni. Minden tettét tapasztalatából kifolyó mély megfontoltság jellemezte. Ha valamit meghagyott, nem volt eset reá,

fokozatokat is megállapítani, melyen a kötelességét pontosan teljesítő, hivatásának élő tanító legalább a tanfelügyelőségig haladhatna, s hogy ezáltal is a tanítókból a szellemi törekvés ápoltságát és ne nyomattassék el az anyagiak által, mint az most történik.

A tanítók szellemi hátramaradásának második oka a rossz iskolai felügyelők vagy látogatók. Vannak, kik erre azt felelik, hogy: „ha felügyelet által kell a tanítót hivatalának és hivatásának szakszerű teljesítésére bírni, abban nincs köszönet“. Igaz, jobb volna, ha ennek szükségét nem kellene mindennap jobban-jobban érezni, de ilyen állapot nem is képzelhető, mert a tanítók se mentek a kötelességteljesítés tekintetében, se a bocsánatos, se a halálos bűnöktől. — De mit is beszélek? Nem eleget gondoskodott az állam az iskolák, illetve a tanítók ellenőrzésére vonatkozólag a tanfelügyelők, iskolalátogatók és iskolaszéki tagok által? Ezekre röviden a következőleg felelek: A tanfelügyelők nagyobb része viseli és élvezi a nevet és fizetést, de csak azért, hogy a polgári életben szép szerepet játszassék, vagy csupán a tisztességes megélhetésért

Ezen állításomat bizonyítja azon tény is, hogy vannak iskolák, melyeknek küszöbét évtizedek alatt nem lépte át tanfelügyelő. Ha kívánják, azt az iskolát is megnevezhetem, hol 20 éve nem

hogy azt megváltoztatta volna. Nem emlékszem rá, hogy azon három év alatt, míg tanítványa voltam, meghagyásának még csak legkisebb részletéről is megfélekedeztet volna. Tanítványai nem támaszkodhattak arra, hiszen az „öreg“ ezt elfelejti, nem látja vagy nem tudja meg. Ő, ki a megtestesült kötelességérzet volt, tanítványaitól is kérlelhetlen szigorral követelte meg, hogy a legnagyobb pontossággal tegyenek kötelességüknek eleget. Ha valaki túl akart járni az eszén, vagy olyas valami jutott tudomására, amit nem akartunk, hogy megtudja, azt szokta mondani tréfásan: nem olyan könnyű ám a vén rókan kifogni, és a szokásos nagy csomó büntetési feladat nem maradt el. Hogy ilyen páratlan szigorúság mellett tanítványai nem igen szerették, sőt félték tőle, az természetes, hiszen emberi gyarlóságunk, hogy az általunk elkövetett hibát másban keressük és e tulajdonság egy, még tárgyilagosan gondolkodni és ítélni nem tudó tanulóknál még nagyobb mértékben van jelen. Így volt velünk is: a büntetésért az öreget okoltuk, ki azt ránk mérte, ahelyett, hogy magunkat okoltuk volna, amiért rászolgáltunk.

láttak tanfelügyelőt. Jártam olyan iskolába, hol az I. és II-ik osztályban külön óra volt a földrajzi előfogalmakra, a természetrajzi elemekre, a beszéd- és értelemgyakorlatra, a „táblai számtan“-ra, a „fejbeli“ számtanra, de azért semmiből se tudtunk, még nyökögni is csak a hittanból, „táblai számtan“ból, meg az olvasásból valamit. Önként az a gondolat fogamzott meg bennem, hogy annak a megyének tanfelügyelője nem tud olvasni, mert ha tudna, lehetetlen, hogy mint tanfelügyelő ezt tovább tüzné.

A tanfelügyelőnek nemcsak az a teendője, hogy az iskolákat évenként meglátogassa, hanem, hogy a tanítást is végig hallgassa, a hibákat kijavítsa s a tanítónak jövőre egyik vagy másik dologban utasítást adjon. A mostani tanfelügyelők ezt tehetik-e? Nem; mert csekély kivétellel, vajmi keveset hallottak erről a szóról: „m ó d s z e r“. A tanfelügyelőnek a tanítás terén a tanító felett kell állania, hogy a tanítóra tudatosan, nem pedig elfogulva vagy formailag hozzon ítéletet. Több helyen tapasztalták, hogy a tanfelügyelő meglegedését a folytonos és nem akadozó feleletekben találta, míg a talpraesett tanításoknál üres fejét nemtetszőleg csavargatta, gondolva: minek ez a sok teketóriázás!

Ilyen körülmények között nem csoda, ha a tanítók nagyobb része felhagy az önművelődéssel, nem járát szaklapokat, hogy

Sokszor mondta: „Tudom, hogy szigorúságom miatt engem tanítványaim nem szeretnek, velem nem bizalmaskodnak, nekem név- vagy születésnap meglepéseket nem rendeznek, mint más tanároknak, de én ezzel nem törődöm, sőt nem is keresem. Lelkem tiszta meggyőződéséből mondhatom, hogy én e szigorúságot tudatosan és szándékosan alkalmazom; én tanítókat akarok a hazának nevelni és nem akarom, hogy olesó népszerűségem árán hazám rossz tanítókat kapjon. Hogyan tudnak Önök jó tanítók és nevelők lenni, hogyan tudnak majd 6—12 éves gyermekeket fegyelmezni, ha Önök, mint 15—20 éves ifjak, nem tudnak fegyelemhez szokni? Mert valamint tudatlan ember tudósokat nem képezhet, úgy olyan ember, ki maga sincsen fegyelemhez szokva, másokat nem fegyelmezhet. Ahhoz, hogy fegyelmet tudjunk tartani, magunknak kell fegyelmezetteknek lennünk, sőt még ez sem elég! magunkat is kell a fegyelemtartásra fegyelmezni. Tudom, hogy a tüzes istennyilával üttetik agyon, meg az ördöggel, fenével, meg tudom is én, még mi mindennel vitetik el az „öreget“, mint Önök engem neveznek. Nem törődöm vele, átkozzanak —

azokból a tanügyi mozgalmakat, a haladást olvassassa, tanulmányozza, nem gondolkozik egy könnyebb s czélszerűbb módszeres tanításról. Nem, mert tudja, hogy nincs ki felette okszerű ítéletet hozzon. A tanítók az első találkozásnál kitanulják felügyelőjük bibijét, s hogy jövőre tetszését kiérdemeljék, félre lökik a módszeres tanítást és életbe léptetik a gépies magoltatást.

Ha már a tanfelügyelők is ilyen szellemi szegények a tanügy terén, akkor mit mondjak azon iskolalátogatókról, iskolaszéki tagokról, kik többnyire ügyvédek, polgármesterek, falusi bírák, gazdag kereskedők, iparosok és földmivesekből állanak? Ezekről azt a nyilatkozatot teszem, hogy jobb volna, ha nem léteznének mint iskolalátogatók, mert a tanítót nem képesek megítélni, helyesen járt-e el vagy sem egyik vagy másik tárgy tanításánál?

A tanítóknak az ilyen tudományosnak látszani szerető emberekkel gyűl meg a baja, mert a mi paedagogiailag helyes, azért a tanítót elítélik, az ellenkezőért pedig dicséretekkel halmozzák el. Többek közt egy helyt a következőleg akart tanácsot adni az iskolalátogató a tanítónak a beszéd- és értelemgyakorlat tanítására vonatkozólag: „Haggya el tanyító ur a beszélő értelem gyakorlás tanítását, egyet se vesszőggyék véle, mert annak a világon semmi hasznát nem veszi a gyermek; az es bolond vót, a ki tanyítani kezdette.“

ha úgy tetszik — amint tudnak; ha most átkoznak is — tudom — majd áldani fogják poromat a sirban.“ Szegény jó „öreg“ te, ott a mély sirban, bizony átkoztunk, néha akkor is, mikor áldást kellett volna rád kérni! De bocsásd meg bűneinket ott a magas égben! Azt, amit mint meggondolatlan kamaszok — amint akkori korunkat ily jelzővel elláttad — tettünk, ma mint komoly férfiak szánjuk, bánjuk. Legyen érte elégtételül, hogy látnoki szellemed igazat mondott: áldjuk poraidat a sirban. Hányszor hivatkoztam azóta iskolámban reád; hányszor állítottalak lelki szemeim elé mintaképül; hányszor találtatta meg szellemed, melyet belénk oltani iparkodtál, velem a helyes utat, ha tanácsadóra volt szükségem; hányszor nyertem általad új erőt és kitartást a további küzdelemre, amidőn türelmem fogyni, erőm lankadni, fáradni és kimerülni kezdett: azt csak a jó Isten tudná megmondani!!

A jelen iskolalátogatók (tisztelet a kivételeknek) egyébre nem valók, mint arra, hogy menjenek el az iskola ajtajáig s ott hallgassák meg: a tanító bent van-e. Így a tanító pontos megjelenését ellenőrzik és a tanügyben annyi kárt nem tesznek, mintha bemennék s ott a jó módszeres tanítást hallva, a következő iskolaszéki gyűlésen a tanító rovására elbirálják.

Ezen okok következménye, hogy kik jeles, kitünő oklevéllel léptek az életbe, kiktől a haza is sokat várt, a tétlenség párnái közé dobják magukat s egy pár év múlva még azt is elfeledik, a mi a képezde falai között ragadt rájuk.

Ez semmikép sem állhatna be, ha minden megyében a jobb tanítók közül neveztetnének ki bizonyos számú iskolához iskolalátogatók, kik minden hónapban vagy két hónapban tartoznának az iskolákat meglátogatni s év végén minden egyes tanító működéséről részletes kimutatást terjesztenének be a felsőbb hatósághoz. Így a miniszterium is helyes információt kapna az egyes tanítókról, (csekély kivétellel) tájékozva lenne a kinevezéseknél, meg a mi legfőbb, a tanítókat szellemi munkásságra utalná, kényszeritené.

Kár, hogy az állam oly fukar az oktatás terén! Kis áldozattal létre lehetne hozni s többet érne, mintha minden tanító mellé egy tanfelügyelőt rendelnének, mert azok is gondolom a mostaniaknak minden tekintetben utódaik lennének.

Nedelka István.

Levelezés.

Turdossin, 1889. május hó 8-án.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Értesülvén, hogy tek. Szerkesztő ur az árvamegyei tanítóságról szeretne valamit hallani, engedje meg, hogy ebbeli kívánságának b. lapján röviden eleget tegyek.

Az egész ország tanítósága a nyomoruság és helyzetének elviselhetlensége miatt panaszkodik, amely alól még a leggazdagabb megyék tanítói sem tesznek kivételt: mit szóljunk akkor mi, árvai tanítók, kiket a sors az ország legszegényebb vidékére vetett, ahol az ország legmagasabb hegyei által elszigetelten élünk és saját bajunkon kívül embertársaink nyomorusága is szájalmat kelt bennünk. Ha egy olyan győrmegyei falusi tanító ellátogatna egy árva-

megyei falu tanítójához és pár napig megfigyelné milyen egyszerű háztartást vezet: tudom összeacsapná kezeit és nem tudná, hogy hogyan adjon csudálkozásának és elbámulásának méltó kifejezést. Nem akarok részletekbe bocsátkozni, mert azt gondolnák, hogy túlzok. De ezen egyszerűséget a vidék sanyaru viszonyai hozzák magukkal, amelyet előbb-utóbb akár nem árvamegyei származású is kénytelen-kelletlen megszokik és idővel annyira beletörődik a körülményekbe, hogy eszébe sem jut, miszerint még jobb viszonyok is léteznek. És ez az — amennyire magamon is megfigyelhettem — mely sanyaru helyzetünket elviselhetővé teszi és talán még kevesebbet panaszkodunk, mint jobb viszonyok között élő tanítók.

Hogy némi statisztikával is szolgáljak: volt az 1881. évi hivatalos kimutatás szerint a megyének mintegy 80,000 lakosa, akiknek gyermekeit 135 tanító tanította. Ezek közül nem birt képesítéssel 32, a magyar nyelvet pedig 14·9⁰/₁₀-a nem birta. Egy rendes tanító fizetése 338 frt, a segédé 78 frt volt. A segédtanítókra azonban itt ritkán van szükség, nem mintha a gyermekek száma ezt fölöslegessé tenné, mert az iskolák a községek nagysága miatt rendszeren itt is túlnépesek, de mert a községek szegénységük miatt egy tanítót is nehezen képesek eltartani. A viszonyok 1881. óta — tudtommal — nem igen változtak, a tanítók előnyére legalább nem, mert több helyen kiirt pályázatra okleveles tanító nem is jelentkezett.

A helyzet itten mint tanítónak sem a legirigylendőbb: a teendő sok, az iskolaidő rövid, az iskolalátogatás rendetlen. A legtöbb iskolában október, november előtt nem igen kezdődhetik a tanítás és áprilisban már rendszeren végződik, mert a gyermekeknek a mezei munkánál kell segédkezniök. A nép nagyon szegény, azért egyes községekben a családnak 1—2, sőt három tagja is boldogabb vidékre indul munkát keresni már kora tavasszal, és csak késő ősszel tér vissza. Az otthonmaradottaknak tehát okvetlenül szükségük van a mezei munkánál még a leggyöngébb munkaerő segítségére is, ha azt akarják, hogy a silány föld és a rossz klimatikai viszonyok megteremjék a még silányabb betevő falatot. De télen át is hiányos az iskolalátogatás. Némely községben ugyanis a házak annyira szétszórtan vannak építve, hogy egyik-másiktól 1—2 órajárásnyira fekszik az iskola. A gyermekek annélkül is rosszul vannak táplálva és ruházva: valóságos barbarizmus lenne még a fagyos és viharos időben (helyenkint ölmagas hó-

ban) tőlük a pontos iskolalátogatást szigorúan követelni, hiszen már az utak járhatlansága miatt is életveszély nélkül meg sem tehetnék a nagy utat az iskolához! Hogy az ilyen helyeken minő eredmény mutatható föl általában és milyen a magyar nyelvben különösen, elképzelhető. No de azért itt is megteszi mindenki, amit ereje és tehetsége enged és hol a viszonyok kedvezőbbek, ott a fölmutatott eredmény is kedvezőbb.

Hátra volna még valamit az egyleti életről szólni. Vagy 6—7 évvel ezelőtt a megyei tanítói körnek tagja volt majdnem minden árvamegyei tanító. Ezen kör évenként egyszer gyűlésezett, de a folyó ügyeken kívül más fölött nem igen tanácskozott. A kör a megye négy politikai járása szerint 4 járásra oszlott, amelyek azonban egyenként és összeségükben nem tettek semmit, sőt gyűlést sem tartottak. Miután néhány évvel ezelőtt a r. katolikusok a körből kiléptek, tagjai csak a néhány állami elemi és polgáriskolák tanítói, továbbá néhány izr. és evang. tanító maradt. Jelenlegi száma a kör tagjainak 25—30 lehet. — Létezik ezenkívül két kath. tanító-egylet, u. m. egy Felső-Árvában és egy Alsóban, továbbá egy ev. t.-egylet. Általában az egyleti élet tén itt is ugyanaz tapasztalható, mint majdnem az egész országban: kellő lelkesedés és érdeklődés hiánya miatt pang.

Nagy József.

Irodalom.

Képek a nevelés és tanítás történetéből. Irta dr. Kellner Lőrincz. A német eredetiből fordította Nagy Lajos, győri tanítóképezdei igazgatótanár. A fordító tulajdona Győr, 1889. Ára 2 frt 60 kr.

Ily czimű munka került ki e napokban Polgár Bertalan könyvnyomdájából és már előre mondjuk, valódi gyöngye a hazai tanírodalomnak. Mert napjainkban, midőn a könyvgyártás valóságos mesterséggé fajult, midőn az anyagi érdek minden más érdeket háttérbe szorít: lehet-e jobb szolgálatot tenni a nemzet szellemi gyarapodása ügyének, mint oly munkával gazdagítani irodalmát, melyből a leendő néptanító hivatásszeretetet, a tanító kitartást, buzgalmat és lelkesedést merithet, mely eszményképet tár az ifju és férfiu lelki szemei elé és kirántva őt a mindennapi élet köréből, magával ragadja a lelket oly eszmevilágba, melyben nincs ármány, nincs csalódás.

Midőn a 30 nyomtatott ivre terjedő munka tartalomjegyzékét böngésztük avégből, hogy mely fejezet ébreszti fel bennünk a kíváncsiság érzetét: úgy jártunk, mint ha gyönyörű virágos kertbe lép az ember és a természet pompájában gyönyörködve, azt sem tudja, hogy melyik nyíló rózsza, fésző bimbó vagy mosolygó tulipán után nyuljon; úgy jártunk, mint a buvár, ki a zúgó tenger csapkodó hullámain keresztül ennek fenekére kerülve, azt sem tudja, hogy melyik gyöngy után kapjon előbb.

Hogy üresen ne hagyjuk el a mi szép szellemi kertünket, vagy hogy hiába ne ereszkedtünk légyen buvár lélekkel a nagy, vaskos könyv mélyére, kiragadtuk az exaltált Rousseaut, a szabadelvű Diesterweget, és miután minden szentnek maga felé hajlik a keze, a zsidók nevelési rendszerét az ókorban. És elismerjük szívesen, már régen nem olvastunk oly jóízű magyarsággal, finom eleganciával irt könyvet, mint a szóban levő. Láttuk Rousseaut egész gyarlóságában, láttuk túlzott elveit: és ráismertünk a férfira, ki a dijoni akadémia egy pályakérdésére: Vajjon a tudományok és művészetek haladása az erkölcsök romlására vagy javítására szolgált e? „nem“-mel felelt és megnyerte a díjat; láttuk botlásait, erkölcsi sülyedését, melynek hatása alatt nem talált már semmit sem nagynak és szépnek, sőt annyira vetemedett, hogy gyermekeit ismertetőjegy nélkül a lelenczházba adta. Tehát az „Emil“ írója, ki korának egész nevelési rendszerét felforgatá és újabb elveket szabott, maga lelenczházban nevelteté gyermekeit. Szinte jól esett a mi kedves Diesterwegünk képe felé fordulni, noha nem Nagy Lajos, a türelmes lelkipásztor, hanem Kellner őt a felvilágosodás fanatikusai közé sorolja. Ki ahogy veszi. A méh mézet, a pók mérget készít a virág himporából. Az igaz, hogy modern paedagogusunk sajátos elveket hirdetett különösen vallási dolgokban; de ember volt, egész ember, a jó és szép, az igaz és magasztos szolgálatában. Különben Kellner is elismeri, hogy Diesterweg szó- és írással hathatósan közreműködött jó módszerek általánosítására, hogy a tanítói hivatást teljes lelkéből tisztelte és szerette és annak érdekeit rendithetlen bátorsággal és kimerithetetlen munkássággal iparkodott előmozdítani.

Egyáltalán nagy előnye a könyvnek, hogy daczára teljesen kath. szellemének, vagy talán épen azért, mivel ily szellem lengi át, igazságos és méltányos mindenki iránt. Csak egyszer hagyja Kellnert cserben a tudománya. Azt mondja ugyanis, hogy a házi nevelés a zsidóknál sokkal nemesebb lett volna, ha a nőnek

keleties lealacsonyítása gátlólag nem hatott volna. Ehhez sok szó fér. Tény az, hogy egyetlen nemzetcsaládnál sem található oly irott források, melyekben az asszonyok becse, működésének fontossága magasabb foku és igazságosabb méltánylásra akadna, melyekben az erényes nő őszintébben volna méltatva és magasztalva, melyekben az asszony számára a férfi oldala mellett gyöngédebb, tiszteltebb, becsültebb, szeretetteljesebb bánásmód volna biztosítva, mint épen az ókori zsidóknál. És ha igaz, hogy bizonyos korszakok és népcsaládok műveltsége azon helyzetben tükröződik vissza, melyet azok a teremtés virágával, az asszonnyal szemben elfoglalnak: akkor azt nem lehet elvitatni, hogy azon méltánylás, melyet az ókori zsidóság az asszony iránt tanusít, a műveltségnek igen magas fokára vall. Találunk például a Talmudban oly nyilatkozatokat az asszonyokra vonatkozólag, melyek -- tekintetbe véve a kort és az országot, melyből származnak — egyenesen meglepik, sőt bámulatba ejtik az embert; annyi gyöngédséget lehelnek azok, annyira elütők azon lealacsonyító szokástól, melyet a Kelet az asszony iránt egész a mai napig tanusít, annyira át vannak hatva a Talmud szerzői az asszony méltóságától, a valódi és tiszta nőiesség nemes és lépten-nyomon nemesítő lényétől, hogy kötve hiszszük, mikép Kellnernek igaza volna. Az ókori zsidók nevelési rendszerének silányságát inkább abban találjuk, hogy oly tan és oly törvény, oly ország és oly gyűlölet befolyása alatt állottak, melyek gondolkodásmódját meghamisították és az erkölcsöt békóba verték. Az sem áll, mikép a zsidó fiu t i z e n k e t t e d i k évétől fogva alá volt vetve a törvénynek és annak megtartására kötelezve, amit K. itt mond, az a betöltött t i z e n h a r m a d i k év után történt meg, akkor lett a „törvény fia“ és így van ez a zsidóknál mai napság is.

Kár az is, hogy nagyon sok sajtóhiba csuszott be.

No de e csekélységek épen nem csökkentik a valóban nagy-szerű munka értékét, melyet haszonnal és élvezettel olvashat minden művelt ember, ki a nevelés és tanítás történetét, a modern iskola uttörőit az ókortól a mai napig megismerni akarja. Ajánljuk a legmelegebben mindenkinek és kívánunk neki nagy elterjedést.

Schön Bernát.

Beküldetett: Vallás-erkölcsi nevelés. Irta Fülöp István Albert. Üdvözléggy Mária, imakönyv, dr. Walter Gyula. Esztergom. E munkákra alkalmilag talán még visszatérünk.

Újdonságok.

Lapunk t. pártfogóit, kiknek előfizetése a jövő számmal lejár, nagyon kérjük, legyenek szivesek előfizetésüket minél előbb megújítani és a hátralékokat beküldeni, miután nekünk is kötelezettségeink vannak, melyeknek a jövő hó folyama alatt okvetlenül eleget kell tennünk.

A győrvidéki tanító-egyesület június hó 1-én tartandó közgyűlésének tárgyai: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. A pályamunkák eredményének kihirdetése. 3. Gyakorlati előadás a természetrajz köréből. 4. A népiskolai tanulók gondolat kifejezése. (Vitatétel.) 5. A központi választmány elnökének jelentése. 6. Indítványok. 7. Tisztujtás. 8. A jövő közgyűlés helye és idejének meghatározása.

Gyászhir. Mennyei József, Vasvármegye volt tanfelügyelője élete 66. évében meghalt. Mennyei is a jobbak közé tartozott; szolgálta ő hazáját szívvvel, tollal, odaadással. Béke hamvaira.

A biharmegyei tanítóegyesület múlt hó 23-án Nagyváradon a megyeház nagytermében az országos tanítói nyugdíjalap ügyében rendkívüli közgyűlést tartott, melyben elmondták mindazt, mit józan gondolkodó ember, ha nem is tanító, ezen ügyre vonatkozólag mondhat. Végre indítványoztatott: 1. a közgyűlés ez ügyben irjon fel a kormányhoz és képviselőházhoz; 2. hívja fel a hazai társalgásokat ugyancsak ily petíciók beküldésére; 3. kérje fel a hazai sajtót a tanítók ezen vitális érdekének támogatására; 4. küldjön fel a közoktatásügyi miniszterhez és Nagyvárad város képviselőjéhez, Tisza Kálmán miniszterelnökhöz küldöttséget, a mely szóbelileg is terjeszse elő a tanítók méltányos kivánalmait és kérje ezeknek tekintetbe vételét, felkérvén a hazai összes testületeket rövid idő alatt ugyancsak ily küldöttségeket a miniszterhez és az illető megyebeli képviselőkhöz meneszteni. Az előterjesztett indítvány minden pontjában el lett fogadva. Helyes. Csak G ö n c z y Pált felejtették ki a számításból, ki, mint volt néptanító, ezen ügyben mostoha testvére a tanítósnak.

Siketnéma-iskolák létesítése ügyében felhívást bocsátottak ki Scherer István és Berinza János váci siketnéma-tanítók, a Kalauz szerkesztői, melyben igen meleg hangon esetelik a közel 20 ezer siketnéma szánandó állapotát Magyarországon, hol az emberbaráti intézetek iránt táplált közönyösség vastag jegét még a fölvilágosodás napjának jótékony sugarai sem képesek

megtörni. Pedig ily intézetnek a felállítása, illetőleg egy siketnéma iskola fenntartása legfőlebb 2000 frtba kerül. Ti gavallérok, kik ezeket tesztek koczára lófuttatások alkalmával, ne legyetek siketek, ha a könyörületre legérdemesebb szerencsétlenek érdekében a józan ész felétek fordul.

A magyar tudományos akadémia a többek között a következő pályakérdést tüzte ki: Az iskoláztatás története Magyarországon a XIV., XV. században. Jutalma 100 arany.

Pécsett meghalt egy szegény zsidótanító, ki 8 kiskoru árvát és egy gyámoltalan özvegyet hagyott hátra nyomorban. A hitközség gyűjtést rendezett a maga körében, hogy a boldogtalan özvegyet kissé gyámolítsa, minek? hiszen kap az vagy 84 frt nyugdíjat, ebből csak megélhet apró gyermekeivel? Szegény elhanyagolt kartárs! Állásodnak vértanuja voltál az életben, bánat tépi szivedet bizonyára sírodban is. Ne zavarja édes álmodat a világ gonoszsága.

Társalgó.

Kérdés. Kötelezhető-e a s. tanító 70 ismétlőst — 36 leányt és 34 fiut — egy tanteremben minden díj nélkül tanítani. Ha nem, kihez forduljon? *Nagy Béla.*

Felelet. Törvényeink értelmében a tanító köteles ugy a mindennapi, mint az ismétlő iskolát látogató tanulókat a pályázatban kikötött díjért tanítani. A szám nem határoz. Lehet 70—80, de még több is. Az igazság és méltányosság kedvéért mindamellett forduljon a tanító a tanfelügyelőség útján a közigazgatási bizottsághoz; lehet, hogy amint ez mostanában Veszprém vármegyében megtörtént, akad a tanügynek egy-egy lelkes barátja, ki belátja, hogy egy rókáról két bőrt nem lehet lehuzni.

Közkívánatra kijelentjük, hogy lapunk felelős szerkesztője Szilli Benedek nem más, mint Schön Bernát győri tanító, a „Néptanoda“ legrégebb munkatársa, a győrvidéki tanítóegyesület jegyzője és az országos izr. tanítóegyesület győrvidéki körének elnöke. Írói álnevet, írói szeszélyből használ, de meg azért is mert ennek révén kívánta e lapok t. pártfogóinak nagyrabecsült bizalmát kiérdemelni. Jó lesz ezt tudomásul venni, mert az álnév már több zavart okozott.

A domák.

A sz . . . i tanító abban a mániában élt, hogy ő kitünő népszónok, pedig nagyon tudatlan fráter volt. Társai azonban belegrasztották és el lett határozva, hogy követválasztás alkalmával ő fogadja a megválasztott képviselőt és üdvözlí azt a választók nevében; hiszen majd csak összehord egyet-mást az ujságokból, mondák társai, elég ilyen beszéd van ott készen.

Beáll a várva-várt percz, emberünk feláll a pódiumra, dufful és egy árva szócskát sem képes előhozni. Nagy zavarában előrántja a beszédet, olvasni kezd; de csak úgy tánczoltak a betűk szemei előtt — tökéletesen belesült úgy, hogy már az olvasást sem győzte szuszszal. Tanítótársainak egyike ezt látva, mondja szomszédjának: „De már ezt a beszédet csakugyan ő írta, nem tudja — elolvasni!”

—

Tanító: — Ismét látok gyermekeket, kik nincsenek az iskolában. Majd itt maradnak!

—

Lelkész: — Hová annyira sietve tanító ur?

Tanító: — Ide futok ebbe a házba, néhány perczre, egy órát adni.

—

Sétálni megy a tanító két jómódu gyermekkel.

Asszony: — Ezek a tanító ur gyermekei?

Tanító: — Dehogya az enyéim. Nem bírok én gyermekeimnek oly drága tanítót tartani, amilyen én vagyok.

—

Vidéki előljáró meglátogatja a városi iskolát és kérdi, hogy hány órát tanít a tanító.

Tanító: — Nyáron 6, télen 5 órát tanítok.

Előljáró: — És nem hiányzik önnek télen az az óra?

Tanító: — Nem mondhatnám, csak azt tudom, hogy nyáron egy felesleges óra fölött rendelkezem, mit szívesen engednék át másnak.

—

Avval fogadják a fiut társai, hogy a tanító meghalt, nem lesz iskola.

— Mit használ, — fohászodik a gyermek, — ha meghalt a tanító, jön más; a könyv halna meg, akkor nem lehetne tanulni!

—

T a n i t ó : — Tudni, vajjon helyesen vagy helytelenül cselekszik-e az ember, csak lelkiismeretét kérdezze. Tehát István, mit csinálsz, ha öcsédőtől elveszed a vajjas kenyeret?

I s t v á n : — Megeszem.

Számvetési feladványt adott a tanító. Ki ki számol, csak Pál nem, ki gondolatokba merülve ablakon át az átellenben lévő kereskedésre függeszté szemeit.

A tanító hirtelen reá tör: — Nos Pál, mi jön ki?

P á l : — — — A levélhordó.

Erzsi borzasztóan vesződik zongora-feladványával és miután épen nem bír magán segíteni, kéri az anyját, mutassa meg neki.

— Hjah gyermekem — mondja az anya — én nem bírok rajtad segíteni, mert az én szüleim nem tanítottak engem.

E r z s i : — Oh mily kedvesek lehetek a te szüleid, drága anyám!

A bácsi: — János, szeretsz te iskolába járni?

J á n o s : — No, ahogy jön. Legjobban szeretem az ének-órát.

B á c s i : — És miért épen azt?

J á n o s : — Mert nekem nem szabad énekelni.

Lapunk buzgó pártfogói.

Magyary Károly, Kerecsend. Schöberle Géza, Németség. Német Lajos, Hosszuhát. Fischer Izor, Füleek. Hangonyi János, Reesk. Rosenberg Jakab, Búd-Szt.-Mihály. Kovács László, Árokszállás. Szinovác Pál, Szarvkő. Bunyevác Ferencz, Petárda. Szántó Illés, Kecskemét. Ragályi Gábor, Magyarpatak. Szél Samu, Izsák. Danitz Sándor, Ráczkánizsa. Szervó Fülöp, Szerb-Ittebe. Klein Lukács, Moór. Kreutzer Ferencz, Doba. Tóth Ferencz, Rudóbánya. Piufsich János, Füleek. Blanár Imre, Szuhogy. Stangl Sándor, Városlód. Szlotta József, Olaszfalva. Gál Sándor, Bethlenfalva. Koller Lőrincz, Üröm. Gálos Antal, Viszák. (Folytatjuk.)

Felelős szerkesztő: SZILLI BENEDEK.

Szerkesztői üzenetek.

.... **R.** Jól van, tudja! — **Sz. F.** Ön Hymen-hireket keres lapunkban. Lesz, ha nem volt, hanem..... — **Fülöp István Albert.**
— Köszönjük a szives megemlékezést és ígéretet. Hogy lapunk iránya tetszésével találkozik, egy okkal több arra, hogy a bevágott ösvényén haladjunk tovább. Várjuk a böngészetet — **Vojtek**.....
Távollétünkben lett szétküldve, ugy történt, hogy rosszul czimezte a tökkel ütött segéd. — **Szabó Sándor kántor-tanító, Kézdi-Szentlélek.** Elfogyott. Most mit csináljunk a pénzével? Küldjön még 70 krt és besorozzuk előfizetőink sorába. Üdvözet. — **Tomor**.... Köszönjük, más lapok is dicsérőleg emelték ki működésünket, de a kérdés nem kenyerünk. Nem hozzuk. — **P. K.** Az a mi gondunk. Amit mi jónak vélünk, azt közönségesen mások sem itélik el.... — **R. F.** Győzni kell az igazságnak, vagy elveszni a világnak. Állunk elébe! — **M. Zs.** Igen, a meghalt szerb költő Popovics Döme az én lapomnak volt 20 évvel ezelőtt főmunkatársa és ott láttak napvilágot az ő szikrázott szellemének virágai. Van vagy 200 tárczacikkem tőle. — **L. Károly, Árkossziget** A legnagyobb készséggel. — **Jámigos János, Holics.** Köszönjük. Rendén van a dolog. — **Szilárdy Francziska, Jászberény.** Utnak indítottuk másodszor is. Nem kegyeskednék bennünket egy kis elmefuttatással a nevelés köréből szerencsétetni? Üdvözet.

